

België - Belgique
P.B.
3960 BREE
12/2573

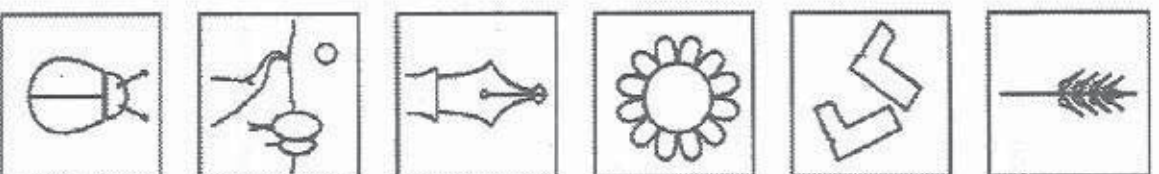

erica

driemaandelijks contactblad
van de werkgroep
limburgse natuurgidsen v.z.w

Janssens Jos

Dief Antenstraat 59
3500 Hasselt

maart 1999

dit is nummer 1
van de 27ste
jaargang

verantwoordelijke uitgever:
T. Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren

kantoor van afgifte
Bree 01

ERICa

27 ste jaargang nr 1
Lentenummer 1999
van de Werkgroep
Limburgse Natuurgidsen VZW
Lid van Natuurbeschermingsactie Limburg (NAL)

Voorzitter: Leo Thomassen
Velmerlaan 12
Velm St.-Truiden
Tel: 011/688811

Secretaris: Jos Janssen
Dijf Antenstraat 59
3500 Hasselt
Tel: 011/27 06 73

CVN-Limburg: Els Bijmens
Groene Huis Bokrijk
tel: 011/265482
011/265486

Tijdschrift Erica
Samenstelling:
Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren
Tel: 089/86 43 54

E-mail: Theo.Dreesen@village.uu.net.be
Ledenadministratie:
Cécile Ulenaers
Steenweg op Linde 66
3990 Peer
Tel: 011/79 13 84

Abonnementen:
200 fr te storten op
235-0010248-75
v/d Limburgse Natuurgidsen

Vooraf

Lente-in-zicht.

Wanneer je dit tijdschrift omstreeks 21 maart in handen krijgt kan het niet anders of je moet een lentegevoel krijgen. De buitenkat is wel met meer groen maar binnenin staat het vol met initiatieven en vormingsactiviteiten waaruit elke natuurgids iets moet vinden wat de moeite waard is om er aan mee te doen.

Wij vragen ons soms af waarheen de wegen leiden van onze gediplomeerde natuurgidsen.. Het is be-moedigend vast te stellen dat meerderen zich inzet-ten in de plaatselijke natuurerenigingen. Anderen hebben de natuurstudie als optie gekozen of maken zich nuttig in adviesraden of fungeren zelfs als milieu-ambtenaar. Nog een aantal houdt het alleen bij het gidsen in de natuur.

Voor de "actieve" vrijwilligers is er goed nieuws. Er is een omzendbrief in de maak, en misschien intussen al verschenen waarin gesteld wordt dat vrijwilligers (natuurgidsen) in opdracht van een vereniging die zich bezig houdt met niet winstgevende verrichtingen, (o.a. natuurerenigingen) beperkte vergoedingen mogen ontvangen als terugbetaling van werkelijke kosten. Dit is belangrijk voor collega's die nu beroep doen op de sociale zekerheid, waaronder werklozen en brugpensioneerden..

Meer daarover verder in deze Erica.

We hebben nog een categorie natuurgidsen die hun jas,ijker en loepje letterlijk en figuurlijk aan de haak gehangen hebben. Hopelijk voelen zij in de lente een nieuwe kriebel naar de natuur. Er is in-derdaad niets boeiender, eerlijker, mooier dan de natuur en, hoe meer men ermee begaan is, des te meer krijgt men er van terug. Wetten om de stress op het werk te verminderen zouden overbodig zijn wanneer wij meer met de natuur zouden bezig zijn.

De lente verricht dit jaar opnieuw een wonder. De vogels beginnen te fluiten, bloemen en bomen zijn klaar om ons landschap weer op te fleuren. Je moet van steen zijn als je dan niet opnieuw wilt weten welke vogel er zingt, welk diertje er in je tuin verschijnt of welke planten je buurt sierren. Om die kennis te onderhouden organiseren wij de vormingsactiviteiten, want, hoe meer bekend des te meer bemind. Ik hoop dat wij elkaar bij deze gele-genheden meermaals zullen terugzien.

Leo

Als u de achterpagina van deze Erica bekijkt dan weet U dat de opstellers van de bijscholingsactiviteiten voor 1999 niet hebben stil gezeten. In dit nummer moeten niet minder dan 16 verschillende cursussen aangekondigd worden voor de eerstvolgende drie maanden.

De diversiteit van de aangeboden onderwerpen is zo groot dat ieder wel iets zal vinden dat hem/haar interesseert of waarover hij/zij iets meer zou willen weten. Voor de begeleiders van de verschillende uitstappen mocht men beroep doen op zowat het beste wat er in Limburg, (en vaak ook ver daarbuiten) op dat vlak te vinden is. Zij bieden de garantie voor een aangename en leerrijke uitstap. De vormingsactiviteiten van de Limburgse natuurgidsen zijn voornamelijk bedoeld voor de verdere opleiding van de eigen gidsen, maar staan ook open voor het geïnteresseerde grote publiek. Alle cursussen gaan door in samenwerking met de verschillende werkgroepen van Likona.

Cursus 3

Maasvallei

Dit is een dagexcursie, bestaande uit twee afzonderlijke wandelingen. In de voormiddag wordt er in de Maasvallei kennis gemaakt met een landschap in volle ontwikkeling: De Hochtter Barmpt. Dit natuurgebied, geopend in 1993, is 40 ha groot en ontstond na de ondiepe grindwinningen van de voorbije decennia. Men vindt er vooral planten en diersoorten die aan een wisselende waterstand zijn aangepast. Vermeldenswaardig zijn: kwartelkoning, buidelmee, kwak, visdiefje, meerkikker, hartgespan en wilde marjolein. Het gebied wordt beheerd door de Stichting Limburgs Landschap en de Nederlandse stichting "De Ark", dit met de steun van een kudde konikpaarden en Gallowayrunderen. Samenkomst: 9u00 aan de kerk van Neerharen

**Maasvallei
zo 28 maart
9 u kerk
Neerharen
13u30
"De Wissen"
Stokkem**

De namiddagexcursie verstrekt vanuit Stokkem en leidt ons langs de oevers van de Maas, de grindwinningen en de natuurgebieden die uit deze plassen ontstonden. Samenkomst: 13u30 aan "De Wissen" in Stokkem..

Cursus 4

Kevers

In ons land komen ongeveer 8000 soorten kevers voor, over de gehele wereld werden er ongeveer 350.000 soorten beschreven, en dat aantal stijgt nog elk jaar. In Europa komen nieuwe aanwinsten niet zo vaak meer voor. Hier werd de keverfauna uitermate goed bestudeerd en sinds meer dan 100 beschreven in gespecialiseerde naslagwerken.

Luc Crèvecoeur wil een verdere poging wagen om ons in deze wonderde wereld in te leiden. Eerst zorgt hij voor een inleiding over kevers in het Groene Huis te Bokrijk op donderdag 25 maart van 19u30 tot 22u30, en later volgt er een excursie op zondag 11 april vanaf het station van Bokrijk, van 9.00 u tot 12.00 u. Meebrengen: loep, kijker, laarzen, gids.

**Kevers
do 25 maart
19u30
Groene Huis
zo 11 april
9u Station
Bokrijk**

Cursus 5

Plantendeterminatie

Deze cursus bestaat uit 2 studie-avonden in het Groene Huis. De eerste lijkt meteen ook de moeilijkste: korstmossen. Ik denk dat dit terrein voor de meeste natuurgidsen volmaakt maagdelijk onontgonnen gebied is. Nochtans beschikken wij in Limburg in deze materie over een der grootste deskundigen die zich op deze aardbol met deze duistere wereld bezighoudt: dr. Michel Asperges. Voor mij ligt de "Beschrijving en determinatietabel van de roodbekermossen in België" van zijn hand, een standaardwerk dat duidelijk niet voor de beginnende natuurgids bedoeld werd. Zijn onderzoekswerk in dit domein genoot internationale erkenning en verschillende beschreven soorten dragen in hun naam het bijvoegsel Asperges.

Hij wil ons op deze studie-avond binnenvoeren in de wonderre wereld van de korstmossen. Niet te missen zou ik zeggen !

Korstmossen
do 1 april
19u30
Groene Huis

Terminologie
do 6 mei
19u30
Groene Huis

De tweede studieavond wil ons vertrouwd maken met de bouwstenen van de plantendeterminatie: de terminologie. Lily Gora is hier de lesgeefster. Beide avonden gaan door in Het Groene Huis van 19u30 tot 22u30, telkens op donderdagavond.

Cursus 6

Amfibieën

Nu, begin maart, zie ik de eerste afschermingen langs de wegen verschijnen: de paddentrek is begonnen. De beestjes hebben de eerste zachtere vochtige avonden afgewacht en zijn na 4 à 5 maanden rust op pad gegaan.

Amfibieën
zo 18 april
9u00
'De Watersnip'
Koersel-
Beringen

Deze cursus heeft tot doel ons vertrouwd te maken met de inheemse amfibieën. Onbekend maakt nu eenmaal onbemind en misschien begrijpen we achteraf beter waarom op dit ogenblik in gans Limburg honderden mensen iedere avond actief zijn in overzetacties van deze glibberige waterbewoners.

Ignace Schops, voorzitter van de Likona-werkgroep 'amfibieën', is de gids langs de Zwarte Beek te Koersel. Einde 12u00.

Cursus 7

Bossen

Dit is een nieuwe cursus op het programma. In een eerste uitstap worden wij rondgeleid in een Haspengouws bos, in de tweede wordt de uitgebreide verzameling bezocht in het Arboretum van Bokrijk.

Bossen
zo 25 april
Kerk Guigoven

za 8 mei
Groene Huis
Bokrijk

De bedoeling van deze cursus is een inzicht te krijgen in de samenstelling, functie en invloed van een natuurlijk bos, en om een overzicht te krijgen van wat er aan bomen, struiken, planten en dieren te vinden is, enerzijds in een halfnatuurlijk bos, maar ook in een aangeplante bomenverzameling of arboretum.

Beide excursies beginnen om 9 uur en eindigen om 12 uur.

Gidsen zijn Benny Mathijs (Belle-vue bos te Guigoven) en Christophe Vanderlinden in Bokrijk..

Opgelet, de 2de uitstap op 8 mei is op een **zaterdagvoormiddag**.

Cursus 8

Geologie

De geologische uitstap heeft steeds een aparte aantrekkingskracht. Men leert immers de basis van de natuurontwikkeling kennen en begrijpen.

Feit is ook dat deze uitstappen telkens geleid worden door een uitmuntend stel geologen.

De uitstap 99 gaat eens niet naar het zuiden, maar onderzoekt het Vlaamse land westwaarts.

Frans Keijers schreef een korte inleiding

Geologie
zo 2 mei
Bu30 afrit 32
Genoelselderen
9u00
Carpooling
Klaverblad
Lummen

Geologische excursie naar de streek van de Boomse klei.

De zuidrand van het Waasland, langs de Schelde en de Rupel, is gekenmerkt door een steile helling van ongeveer 20 m. Deze kustavormige reliëfvorm heeft zijn bestaan te danken aan de dikke laag Boomse klei, die hier aan de oppervlakte komt. Deze kleilagen dateren uit het Midden-Oligoceen en werden hier afgezet door de zee, die haar grootste uitgestrektheid had in Noord-Duitsland.

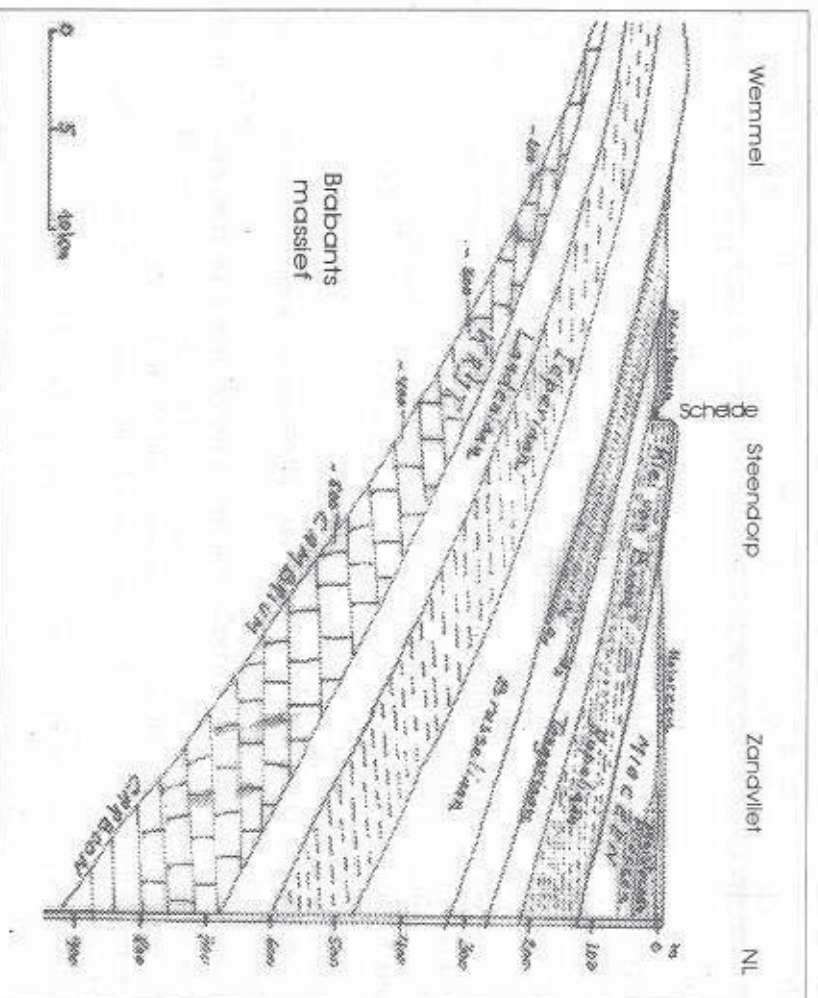
Zoals alle Tertiaire lagen in Laag- en Midden-België heet deze Rupeliaanse kleilaag af naar het noorden en wordt ook dikker in de ondergrond van Nederland. (zie profiel).

De Boomse klei is vooral bekend omwille van de ontginning in grote groeven voor de baksteenindustrie. We zullen ter plaatse zien hoe deze lagen een sterk ritmisch karakter hebben, waardoor men de lagen van verschillende groeven goed kan vergelijken. In de klei komen kalkconcreties (septariën) voor, waarin men mooie calciet-, gips- of pyrietkristallen kan ontdekken.

De Boomse klei is een mooi voorbeeld van hoe de geologische ondergrond een rol speelt in het uitzicht van het landschap, zowel op geomorfologisch vlak als op economisch en sociaal gebied, vandaar deze excursie.

De excursie heeft plaats op zondag 2 mei en wordt gedaan met eigen vervoer.

Samenkomst: Bu30 afrit 32 in Genoelselderen, parking Meiklokje, en 9u00 carpooling klaverblad te Lummen.

De overige vormingsactiviteiten in een notendop

Deze Erica is te klein om alle aangeboden excursies en samenkomsten uitvoerig toe te lichten. De meesten zijn hermeningen van voorgaande jaren. De voornaamste gegevens vindt u hieronder samengeperst in de tabel of op het achterblad.

Cursus	Datum	Samenkomst	Gids	Inhoud
Voorjaarsbloei	zo 9 mei 9u00 - 12u00 13u30 - 16u30	8u30 carpooling Houhelen 9 en 13u30 Kasteel Elisloo	Hugo Vanderlinden	Hellingbos tussen Elisloo en Bunde, op het hoogtepunt van de lentebloei
Vogels	zo 16 mei 5u00 - 8u00 9u30 - 12u30	Su parking Maten Genk 9u30 Kerk Scholen	Kik Libot	Vogelgeluiden leren kennen in de Maten en waterwogels in het Scholenbroek. Kijker noodzakelijk.
Zomerbloei	ma 17 mei 18u30 - 21u30	Kerk van Bevingen (St.-Truiden)	Lily Gora	Stude van wegheremen in halle wegen rond St.-Truiden. Opgeliet avondutstap !
Bomen & struiken	do 10 juni 18u30 - 21u30	Groene Huis Bokrijk	Lily Gora	Determinatie van bomen en struiken
Kalkgrasland	zo 30 mei 9u00 - 12u00 13u30 - 16u30	Kerk Kanne	Hugo Vanderlinden	Orchideeën en kalkminnende planten op en rond de St.-Pietersberg.
Beekvalleien	ma 31 mei 18u30 - 21u30	Kerk Grote Brogel	Freddy Janssens Ferd. Savelkoul	Matte hooilanden en laagveen in de vallei van de A-beek
Heide	zo 6 juni 9u00 - 12u00 13u30 - 16u30	Kapel Fonteinje te Koersel - Berlingen	Luc Vanoppen	Stude van heide en venen
Kraansieren	do 27 mei 19u30 - 22u30	Groene Huis Bokrijk	John Bruinsma	Deze cursus is nieuw op het programma. determinatie van kraansieren.
Grasland	zo 13 juni 9u00 - 12u00 13u30 - 16u30	9u: Kerk Scholen 13u30: Parking de Maten Genk	Leo Thomassen	Stude van grassen in natte biotoop (Scholens Broek) en op droge heide (De Maten)
Planten	do 24 juni 18u30 - 21u30	H. Hartcolleje Heusden - Zolder	Bert Berren	Determinatie van planten op een mijnertil. Dit is een unieke gelegenheid om dit biotoop te bezoeken !

Studiedag over Milieu-educatie

Op maandag 14 juni 1999 gaat er een netoverstijgende trefdag door in het Koninklijk Atheneum te Hasselt over milieueducatie in de eerste graad secundair onderwijs. Deze dag wordt georganiseerd door LIMNET, het Limburgs Natuur- en Milieueducatief Netwerk en staat open voor leerkrachten en directies, maar ook voor vertegenwoordigers van natuurverenigingen, NME-centra, milieuanbtenaren, ... kortom iedereen die een aanbod heeft voor 12 tot 14-jarige leerlingen. Op het programma staat o.a.:

- evaluatie realisaties en behoeften inzake ontwikkelingsdoelen en eindtermen milieueducatie
- aanbod NME-ondersteunende organisaties en specifieke milieuzorgsystemen voor 1ste graad met BSO- en TSO-bouww
- nieuwe en beproefde vormen van milieu-educatie
- presentaties op de infostands van NME-projecten van scholen, NME-centra, natuurverenigingen, gemeentelijke milieudiensten, AMINAL, nutsbedrijven, ...
- workshops over o.a. activiteiten Jeugd en Wetenschap, inhoudelijk werken met Internet en andere nieuwe media, demonstratie mogelijkheden Internet en NME, veldwerkmogelijkheden in de schoolomgeving, Earth Education in de praktijk, stop de afvalberg op school (een afvalpreventiecampagne van de stad Hasselt), ...
- Hoe evalueert de inspectie de scholen op het vlak van de realisatie van vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen en eindtermen milieueducatie

Inscrijving en inlichtingen: Bertie Vanderlee, PNC Bokrijk Tel 011/265465

Cursus NATUUR-IN-ZICHT

Voor wie de natuur, samen met anderen, wil leren beleven, is er de cursus natuur-in-zicht. Deze groene basiscursus richt zich tot iedereen die de eerste stappen zet in de natuur. Hij is de eerste schakel in het CVN-cursustraject natuurgids. Van de deelnemers wordt geen enkele voorkennis vereist. Tijdens een tiental activiteiten maakt u kennis met planten, dieren, ecologie en landschappen. Natuurfkennis en -beleving vullen elkaar aan tijdens binnenactiviteiten en excursies in de nabije omgeving. Na deze cursus heeft u een basisinzicht in de natuur om u heen. Wie de smaak te pakken heeft beschikt over de nodige voorkennis om aan de cursus natuurgids deel te nemen. Het cursusgeld bedraagt 1.900,-BEF, handboek inbegrepen.

Op het ogenblik loopt er reeds een cursus Natuur-in-Zicht te Meeuwen (9 maart - 2 mei) en te Alken (21 februari - 2 mei)

Natuur-in-zicht te Zutendaal

Plaats: centrum de Lieteberg, Zuurbroekstraat 16 te Zutendaal
Tijdstip: van woensdag 7 april tot zondag 9 mei
Lessen op woensdagavond van 19.00 tot 22.15 uur
Excursies op zondagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur
Inlichtingen: Werkgroep Limburgse Natuurgidsen (Els Bijmens, Het Groene Huis, 011/26.54.82, André Vandesaende, 011/22.25.38), en centrum De Lieteberg (Raymond Lambie, 089/71.64.45 of 089/61.17.51)

Natuur-in-zicht te Dilsen-Stokkem

Plaats: centrum de Wissen, Maaspark z/n Stokkem
Tijdstip: van donderdag 8 april tot zaterdag 8 mei
Lessen op donderdagavond van 19.00 tot 22.15 uur
Excursies op zaterdagmiddag van 13.00 tot 16.00 uur.
Inlichtingen: Werkgroep Limburgse Natuurgidsen (Els Bijmens, Het Groene Huis, 011/26.54.82, André Vandesaende, 011/22.25.38), centrum De Wissen (Albert Sleutelings, Jos Steyvers, 089/75.21.71)

Cursus NATUURGIDS

De cursus natuurgids leert de cursist de natuur herkennen, begrijpen en vertalen. Men moet wel minstens 17 jaar oud zijn en enige voorkennis van natuur en milieu is wenselijk. De cursus telt 30 bijeenkomsten (waarvan ongeveer de helft excursies en de helft lessen). Na deze cursus heeft men voldoende algemene natuurkennis en vaardigheden om alleen of met een groep de natuur in te trekken. Wie een opdracht volbrengt kan bovendien het attest 'natuurgids' behalen. Het cursusgeld bedraagt 5.900,-BEF.

Cursus natuurgids Bokrijk I

Plaats: Bokrijk (Het Groene Huis)
Tijdstip: van februari tot eind november (lessen en excursies op zaterdagvoormiddag)
Inlichtingen: Werkgroep Limburgse Natuurgidsen (Hugo Vanderlinden 013/52.14.54, Els Bijmens, Het Groene Huis, 011/26.54.82)

Cursus natuurgids Bokrijk 2

Plaats : Bokrijk (Het Groene Huis)

Tijdstip : van oktober '99 tot eind juni 2000 (lessen en excursies op donderdagvoormiddag)

Inlichtingen : Werkgroep Limburgse Natuurgidsen (Hugo Vanderlinden 01 3/52.14.54, Els Bijnen, Het Groene Huis, 011/26.54.82)

Cursus natuurgids Maaskant

Plaats : Dilsen-Stokkem (Centrum De Wissen)

Tijdstip : van oktober '99 tot eind juni 2000 (lessen op donderdagavond en excursies op zaterdagvoormiddag)

Inlichtingen : Werkgroep Limburgse Natuurgidsen (Hugo Vanderlinden 01 3/52.14.54, Els Bijnen, Het Groene Huis, 011/26.54.82) en het centrum De Wissen (Albert Steutlings, 089/75.21.71)

Vakantiecursus Voerstreek

Deze vakantiecursus wil inzicht bieden in de structuur en samenhang van dit uniek Voerlandschap en in de relaties tussen plant, dier en mens.

Via landschapswandelingen, botanische wandelingen en een fietstocht worden de 6 Voerdorpen, het Geul- en Gerendal, de St. Pietersberg, ... bezocht.

Kostprijs : 2.300,-BEF (overnachting en maaltijden niet inbegrepen)

Periode : van maandag 2 tot en met vrijdag 6 augustus '99
Inlichtingen : Els Bijnen, Het Groene Huis, 011/26.54.82

Vormingsactiviteiten voor begeleiders van biotoopstudies

Interesse om veldstudieprojecten, zoals bos- of vijverbiotoopstudies, te begeleiden? Jongeren van 12 tot 16 jaar op een actieve manier iets bijleren en laten beleven van de natuur is misschien iets voor jou. Wel, neem dan contact op met Bertie Vanderlee van het Provinciaal Natuurcentrum [tel. : (011) 265 465].

De biotoopstudies gaan door vanuit de vier provinciale bezoekerscentra. Dit voorjaar start het Provinciaal Natuurcentrum met een nieuwe opleidingreeks. Bovendien zijn er heel wat aanvullende vormingsactiviteiten voorzien. Ze gaan telkens door op een woensdagnamiddag van 14 tot 17 uur. Kijk maar:

- ☐ 31 maart: opleiding **vijverbiotoopstudie**, Het Groene Huis te Bokrijk
- ☐ 21 april: opleiding **bosbiotoopstudie**, Het Groene Huis te Bokrijk
- ☐ 5 mei: determinatie **bodemdieren**, Bosmuseum Gerhagen
- ☐ 2 juni: determinatie **waterdieren**, Bezoekerscentrum Nieuwenhoven
- ☐ 1 september: determinatie **waterdieren**, Het Groene Huis te Bokrijk
- ☐ 8 september: opleiding **vijverbiotoopstudie**, Bezoekerscentrum Nieuwenhoven
- ☐ 22 september: bezoek rioolwaterzuiveringsinstallatie, De Wissen te Stokkem
- ☐ 13 oktober: chemisch wateronderzoek, De Wissen te Stokkem

Een determinatienamiddag rond **wissen** zal op een nader te bepalen datum doorgaan in Bokrijk en/of De Wissen. Deze activiteiten zijn exclusief voor begeleiders van biotoopstudies. Andere geïnteresseerden (in functie van eventuele opleiding zijn welkom mits telefonische reservatie.

Bertie Vanderlee

'n Nieuw initiatief ook iets voor jou ?

Start Werkgroep 'Kruiden en heemplanten' op zaterdag 15 mei.

Inleiding

Reeds enige tijd werd er door enkele natuurvrienden de wens geopperd een werkgroep 'Kruiden en heemplanten' op te richten. Steeds meer mensen hebben belangstelling voor de kennis van kruiden en heemplanten met hun rijke scala aan toepassingen. Na vele contacten en gesprekken is het dan eindelijk zover.

Wat willen wij ?

- a Van elkaar en aan elkaar de kruiden met hun specifieke kenmerken en eigenschappen leren kennen.
- b Toepassen van kruiden en heemplanten De toepassingen zijn legio. Sommige planten zijn zeer aromatisch en decoratief. Anderen kennen een culinair gebruik of worden gebruikt tegen kleine kwalen. En ga maar verder....
We maken een lekkere thee van citroenmelisse of bereiden Sint-jansolie. Of misschien een kruidenazijn of goudsbloemzalf!
- c Kweken en ruilen van kruiden en heemplanten. Hoe zaaien? Hoe leren verderkweken met scheutstekken, wortelstokken of door delen ?
- d Stimuleren van de aanleg van kruiden- en heemtuinen met hun educatieve mogelijkheden.

Voor wie ?

De werkgroep staat open voor iedereen die positief en actief wil en kan meewerken aan hoger genoemde doelstellingen.

Hoe denken we te werken ?

- a Regelmatige samenkomsten en wandelingen waar we onze kennis over kruiden en heemplanten kunnen vergroten.
- b Kweken en uitwisselen onder elkaar van deze planten.
- c Bezoek aan diverse kruiden- en heemtuinen, zowel in eigen streek als verder af.
- d Wandelingen in de natuur .
- e Oogsten en verwerken van gekweekte kruiden tijdens bijeenkomsten.

Officiële start

We komen een eerste maal samen op zaterdag 15 mei in het Heempark Hoogzijl 7 te Genk (achter Molenvijverpark) van 9 tot 12 uur.

Op de agenda:

- a Kruidenwandeling in de tuinen van het Heempark o.l.v. Marcel Martens.
- b Daarna bespreking van ome verdere werking en taakverdeling.

Je wenst meer inlichtingen ? Dat kan. Een telefoontje op 089/354125 van Willy Peumans.

Initiatiefnemers : Hilde, Marleen, Marie-Jeanne, Marcel, Michel, Mien, Rik, Willy.

Mogelijk tot zaterdag 15 mei om 9 uur in het Heempark van Genk! Je bent van harte welkom.!

Achteraf bekeken

Jaarvergadering te St.-Truiden

Op zaterdag 9 januari was het weer de grote dag van de jaarvergadering en trouw als altijd dagden ze weer op, de natuurgidsen uit heel Limburg. Ditmaal in de Tuinbouwschool van Sint Truiden aan de Diestesteeweg. Het waren er dit jaar (we zijn intussen al in 1999) ook weer een zeven-tigtal. Vrij stipt kon de nieuwe voorzitter, Leo Thomassen uit het naburige Velin, iedereen welkom heten. Onder hen ook de onlangs afgetreden voorzitter, Florant Van Brabant. Die kreeg al dadelijk een geschenk aangeboden en een dankwoord voor zijn zeven jaar voorzitterschap en zestien jaar lid van de Werkgroep.

Leo ging dadelijk aan de slag en vermeldde vervolgens dat Christophe Vanderlinden niet kon aanwezig zijn om zijn juridisch onderwerp te behandelen. Terloops weze aangestipt dat deze nieuwe kracht in de Werkgroep zich het juridische aan 't aantrekken is. Intussen kon ook Guido Van Steenberghe, voorzitter van het CVN, welkom geheten worden.

Als eerste spreker trad op Bertie Vanderlee van het Provinciaal Natuurcentrum. Hij had het over "Begeleiders van veldwerk". Vanuit de provincie is men al een tijd bezig met de inschakeling van gidsen als begeleiders van schoolklassen bij biotoopstudies voor de eerste en tweede graad van het middelbaar onderwijs. De aanpak is erop gericht de kinderen zelf te laten zoeken, zelfs de te volgen weg (waarbij ze soms verloren lopen, maar dat is juist spannend!). Ze krijgen materiaal ter beschikking: zoekkaarten, kompas, schepnet enz. Tot nu toe heeft men biotopopen en vijfbiotopopen onderzocht op diverse plaatsen in Limburg: Gerhagen in Tesselenderlo, Nieuwenhoven, het Groene Huis in Bokrijk, de Wissen in Stokkern. Bertie had over deze expedities mooie di's bij. Ieder begreep dus goed waar het over ging, zelfs dat voor deze werkwijze nog heel wat gidsen als vrijwilligers gevraagd worden.

Het zal Bertie genoegen doen dat deze oproep door de opname van dit artikel in Erica nog meer weerklinkt vindt. Het zit dan zo in elkaar dat deze gidsen de hoofdrol spelen bij de uitstap met de klas, maar dat de leerkracht nadien in de klas de verdere afhandeling overneemt. Om iets concreter te gaan, een greep uit de onderwerpen die de kinderen te behandelen krijgen: beheersvorm van bos, bodemboringen, dierlijk leven in de bodem, microklimaat van de piek, waterkwaliteit van de vijver, waterdieren vangen (en terugzetten). Wie zich meldt kan zeker zijn van een goede inwijding in de job en er is ook een verzekering voorzien. Helaas is het niet iedereen gegeven: er zijn namelijk enkele beperkingen voor werklozen en sommige brugpensioneerden. Dat is wel jammer. Er is inderdaad een vergoeding voorzien en dat speelt ons parten. Overigens kon de vergadering even discussiëren over het toch wel moeilijke punt van het statuut van de gidsen, met eraan verbonden de vergoeding, zelfstandigenstatuut e.d.m. waar Christophe het had moeten over hebben. Daar komt zeker nog meer nieuws over.

Voorzitter Leo luide dan het tweede gedeelte van de vergadering in: het statutaire aspect. Hij begon met de voorstelling van de verschillende leden van het Bestuur van de Werkgroep met hun functies. Dit werd voorgelegd aan de goedkeuring van de vergadering. Bij dit gedeelte hoort ook het vooruitzicht voor '99 betreffende de cursussen Natuurinzicht (10 lessen). Deze zullen doorgaan in Ellikom (Meeuwen), Alken, Zutendaal en Stokkem. Daarna kwam Hugo Vanderlinden aan bod met gegevens over de cursussen natuurgids als dusdang. Hij kon met fierheid melden dat er in 1998 59 nieuwe gidsen zijn bijgekomen, gevolg van cursussen op 3 plaatsen, nl. in Bokrijk, Neerpelt en Zammelken. Men voorziet voor dit jaar 3 nieuwe cursussen, terwijl er sinds het najaar nog een cursus in Herk-de-Stad aan 't lopen is. Chris Marnette sloot hierbij aan met de mededeling dat er in 1999 21 vormingsactiviteiten gepland zijn. Zoals bekend zijn die speciaal bedoeld voor de reeds gediplomeerde gidsen. Zij worden stipt bekend gemaakt in Erica: een bultenkans!

Plichtsgetrouw werd door Cyriel Ilsbroux de financiële situatie uit de doeken gedaan. De toon was wat rooskleuriger dan vorig jaar. De provincie springt ons nog altijd bij en doet het zelfs wat stipter. De voorzitter vroeg hierna of er over het voorgaande opmerkingen waren. Dat scheen niet te zijn.

Iedereen was zeker in zijn nopjes met de uiteenzetting over dassen van Eddy Dupae. Aan de hand van grote aantallen dijs konden wij heel wat opsteken over deze sympathieke zoogdiersoort. Dassen komen in Vlaanderen alleen nog in Zuid-Limburg voor. Vroeger was deze soort algemeen, maar ze werden letterlijk uitge-moord; de verhalen zijn bekend. Het werd een zeer concrete uiteenzetting o.m. over de burchten die on-derverdeeld worden in hoofdburchten (bestendig, soms met zeer uitgestrekt gangenstelsel) en bijburchten (tijdelijk bezet, om het foerageren te vergemakkelijken). Eddy weidde uit over het opsporen van dassen. Men krijgt ze zelden te zien, daar het nachtleven in gemeenschap en wel in een wereld van geuren. Ze zorgen ervoor dat iedere groep een eigen geur heeft. Men moet de burchten tegen de wind in naderen. De wissels, d.i. vaste paden waarover ze lopen zijn ook een interessant gegeven. Men kan de sporen nagaan, vraatresten inspecteren, haren aan een prikkelraad herkennen enz. Het is opvallend dat er zoveel dassen verongelukkig in het aanleggen van tunnels onder wegen; hiertoe volstaan eenvoudige buizen. Het beeld over de dassen in de publieke opinie is gelukkig veranderd. Men beschouwt ze niet langer als

Wintervogels aan de Maas

7 februari 1999

Deelnemers: 8 koukleumende vogelliefhebbers

Gids: Rik Libot

Weer: Wisselende bewolking met winterse buien, en het was zo koud dat Rik kou had tot op het bot, en dat wil al iets zeggen, nietwaar?

De eerste zondag van februari startte het vormingsjaar met een activiteit rond wintervogels aan de Maas. Het weerbericht voorspelde sneeuw vanuit het westen maar de ochtend was opvallend klaar met een witte winterzon en hier en daar een winterwolk die wel eens een sneeuwbus zou kunnen uitstrooien. Deze vooruitzichten weerhielden 8 moedige vogelliefhebbers er niet van af te zakken naar Maaseik het vertrekpunt van deze observatiedag.

Rik en Chris Libot stonden ons (zoals altijd overigens) weer enthousiast op te wachten met verhalen over wat we zeker zouden zien en wat misschien niet. De ijsduiker die zij daags voordien in Stokkem gezien hadden, zouden wij niet gaan opsporen, we zouden het die dag meer noordelijk houden. Op de winterdijk in Heppenert, troseerden wij de scherpe wind voor een hele kudde grazende kolganzen. Hier en daar stapte ook een rietgans mee op.

Daarna ging het naar de plassen in de omgeving van het Klauwenhof, waar we vanwege de koude heel wat vogelden vanuit de wagens... alhoewel de dappersten

bloeddorstige dieren, maar zelfs bijna als knuffels. Gelukkig maar.

Dat was dus heel wat voor de voormiddag. Goed op tijd werd deze zitting afgeblazen.

Het moment van het middagmaal was aangebroken, dat zoals altijd met veel liver werd voorbereid door Huberte en haar helpers.

Na de middag mocht er niet getalmd worden voor de voorziene wandeling in de omgeving van Metsterten, waar heel wat natuur te beleven viel. Hiertoe waren er vier gidsen van de jongste lichte van de cursus in Zammelen aangesproken. Ze deden het goed. In vier groepen werd het betreffende gebied bezocht. Het bleek gevarieerd genoeg te zijn, want naast zuivere natuur kregen we ook meerdere oude kloosters en kastelen te zien. Niet het minst ook parken er rond met bezienwaardige parkbomen. Het einde van deze gezellige dag kwam met een tafel vol kaas, wijn en andere heerlijkheden die door de gidsen zeer op prijs werden gesteld. Wie er was heeft zeker genoten. Bedankt ook allen die hebben bijgedragen tot deze dag!

Jos Janssens

onder ons (en dat waren wij toch allemaal) niet te houden waren om een wellandje met zeer weinig beweging af te speuren. Volgens Rik kon dit wijzen op de aanwezigheid van een slechtrijk. Dus gingen alle kijkers in de aanslag maar buiten enkele buizers .. niets of toch? Na dat jarenlang vogelspeuren zijn er bij Rik ontgensprekelijk arendsogen ontwikkeld en toen hij zijn telescoop opgesteld had, verrade zijn kenmerkend lachje dat we iets speciaals zouden zien. En ja hoor, daar zat hij met zijn grijze rug naar het flauwe winterzonnetje gekeerd, om de eerste warmte op te vangen, een slechtrijk! Majestatisch draaide hij af en toe de kop om de omgeving te observeren. Alhoewel hij erg ver van ons zat, had hij ons duidelijk in de smiezen maar blijkbaar doorzag hij onze nobele bedoelingen en liet zich daarbij uitgebreid aanschouwen.

Wij sloten de voormiddag af met een kort bezoek aan een waterplas in Thorn en op de terugweg kwam dan toch de voorspelde sneeuw opzetten.

Voor de volledigheid volgt hier, in willekeurige volgorde, een lijst van de waargenomen vogelsoorten:

Kolgans, rietgans, zilvermeuw, spreuww, buizerd, ho-
lenduijf, houtduif, grote zaagboek, reiger, roek, fuit, wil-
de eend, nijlgans, Canadese gans, smient, brandgans,
scholekster, aalscholver, slechtrvalk, kuifeend, meer-
koet, grauwe gans, dodaars, wintertaling, storm-

meuw, knobbelswaan, brilduiker, tafeleend, wulp,
bergeend, torenvalk, mantelmeuw, ...

MAK

Randvoorwaarden voor het optreden van natuurgidsen

Op 11 december jl. werd het boek "Statuut van de Vrijwilliger, Knelpunten en Oplossingen" voorgesteld. Dit juridisch-wetenschappelijk werk is de vrucht van een studieopdracht die Bea Van Buggenhout en Sarah D'hondt van het Instituut voor Sociaal Recht aan de KUL voor de Koning Boudewijnstichting (KBS) uitvoerden. Althans met betrekking tot het optreden als vrijwilliger bevat het nuttige inzichten, zo bijvoorbeeld m.b.t. de rechten en plichten van sociale uitkeringsgerechtigden. Naar verluidt liggen twee exemplaren van het boek ter inzage in het documentatiecentrum van het PNC. Op 3 maart vindt een studiedag plaats over de knelpunten en oplossingen m.b.t. het vrijwilligerschap, in organisatie van het Vlaams Platform voor Volontariaat. Ook hieraan verlenen de KUL en de KBS hun medewerking. Helaas zal de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen niet vertegenwoordigd zijn.

Op dinsdag 23 februari jl. ging een LIMNET-overlegronde van start over de vergoeding van gidswerk in de natuursector. De Limburgse opdrachtgevers zijn er vertegenwoordigd, net als de natuurgidsen zelf. Bedoeling is te komen tot vergoedingsformules die voor beide polen van het NME-aanbod duidelijk en werkbaar zijn. Hierbij zijn doorzichtigheid en rechtszekerheid (en eenvormigheid) van belang voor de vele vrijwilligers en de losse medewerkers die vergoedingen ontvangen, of het nu terugbetalingen van gemaakte kosten betreft of beloningen.

De eerste samenkomst werd besteed aan een stand van zaken van de knelpunten. Verder werd het nut van de verwachte omzendbrief van het ministerie van financiën besproken. Dit ministeriële rondschrijven voorziet in de fiscale vrijstelling van forfaitaire onkosten-vergoedingen aan vrijwilligers. (Lees meer hierover in de NAL-krant.) Mijn conclusie is dat niet alleen de natuurgidsen maar ook de opdrachtgevers (nog altijd) met heel wat vragen zitten. Het kader van wat kan en niet kan ligt evenwel grotendeels vast, vooral nu de voorwaarden voor de fiscale vrijstelling van onkostenvergoedingen quasi - en bij het ter perse gaan van dit artikel hopelijk werkelijk - definitief gekend zijn. Het komt er nu op aan waar nodig, hetzij de bestaande formules aan te passen, hetzij nieuwe formules in te voeren. Stof genoeg voor verder overleg inzake het vergoedingsaspect. Bovendien gaan er stemmen op om ook over het verzekeringsaspect overleg te voeren op LIMNET-niveau. Wordt zeker vervolgd.

Ondertussen vatte het CVN ook besprekingen aan met Toerisme Vlaanderen. Beide partijen onderzoeken wat ze voor mekaar kunnen betekenen. Het CVN denkt aan een bescherming van de positie van de natuurgidsen inzake meer recreatieve en toeristische natuur-wandelingen. Ook zal het CVN Toerisme Vlaanderen en de provinciale toeristische federaties mogelijk vorming en bijscholing aanbieden (t.a.v. natuurgidsen en toeristische gidsen) om de behoeften van de toeristische sector aan kwalitatieve natuuractiviteiten met een lage drempel te helpen beantwoorden. Dit alles zonder de CVN-basisprincipes inzake natuurbescherming overboord te gooien, weliswaar: Tenslotte wisselen Toerisme Vlaanderen en het CVN ervaringen uit op het vlak van het statuut van gidsen. Meer over deze initiatieven in een volgende ERICA.

Christophe Vanderlinden

Millenniumbomen

Al van in de vroegste tijden kennen mensen bomen eeuwigheidswaarde toe. Het bijbelse boek Genesis beschrijft de aanwezigheid van de boom van het eeuwige leven, naast de boom der kennis van goed en kwaad, in de paradijselijke tuin van Adam en Eva. De Kelten en Germanen schreven de Zomereik o.a. goddelijke eigenschappen toe. Zeker is dat bomen langer leven dan mensen. Zelfs van onze eiken en beuken zegt men enigszins sarcastisch "boompje groot, plantertje dood". De monumentale "Duizendjarige Eik" in Lummen en zijn mooie zusje, de "Jonge Eik", zijn bekende exemplaren. En de Noord-Amerikaanse Sequoia kan meer dan drie millennia oud worden.

Wellicht daarom worden bomen sinds jaar en dag als symbool gebruikt en aangeplant. Denk maar aan onze meibomen (begin lente en voltooiing nieuwbouw) en kerstbomen. Bij de geboorte van hun kinderen planten onze voorouders ook wel eens een boom, voor jongens meestal een eik (kracht en standvastigheid) en voor meisjes een linde of beuk (zachtheid en vruchtbaarheid). Bij de onafhankelijkheid van België en bij de bevrijding van onze gewesten werden feestelijk bevestigings- en vrijheidsbomen geplant. Tenslotte werden recent initiatieven genomen en aangekondigd om zogeheten "Witte Bossen" (bescherming onschuldige kinderen) en "CO₂-bossen" (compensatie stikstofuitsoot afvalverbranding) te planten. Dit rijtje zal binnenkort met millenniumbomen aangevuld worden. De nakende millenniumwende zal immers met boomplantingen worden gevierd en vereeuwigd.

Vooreerst is er het project "*Trees of Time and Place*" (bomen voor altijd en overal) dat vorig jaar in het Verenigd Koninkrijk gelanceerd werd. Alle Britten werden uitgenodigd om van een boom die hen bijzonder aanspreekt zaden of stekken te verzamelen en deze in de eigen tuin in te gronden. Doel is de jonge boompjes die eruit ontstaan in het jaar 2000 uit te planten op een plaats waar ze optimale levenskansen hebben (natuur, bos, park of eigen tuin). De wellicht miljoenen bomen die de Britten alzo vrijwillig en liefdevol zullen opkweken, aanplanten en verzorgen zijn dan een tijdeloos geschenk aan de toekomstige generaties.. Onder het motto van de betrouwde Martin Luther King "*even if I knew I was going to die tomorrow, I would still plant a tree*" staat men een brug tussen verleden en toekomst.

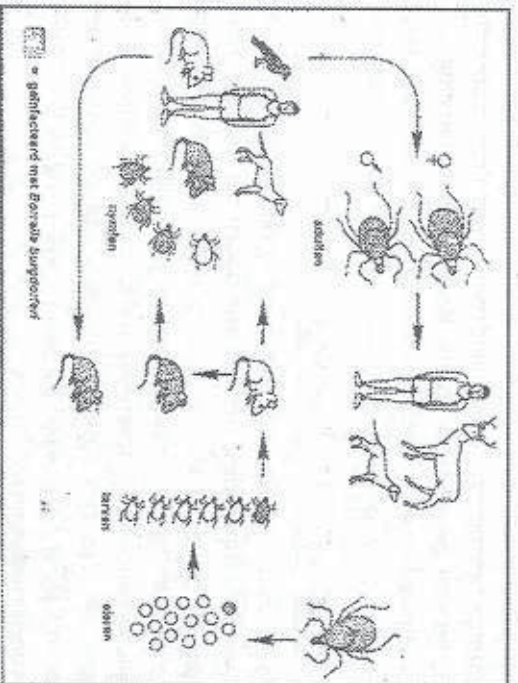
Bij ons plant de **Vereniging voor Openbaar Groen** (VVOG, St. Jansstraat 7b, 8000 Brugge, tel. 050/33.21.33, fax 050/33.20.62) twee acties. In samenwerking met de VLAM en de Afdeling Bos en Groen van AMINAL wordt volgende week alvast de "**Actie Millenniumbomen**" gelanceerd. Alle Vlaamse gemeenten, provinciebesturen worden uitgenodigd om een symbolische boom aan te planten op een in het oog springende plaats op hun grondgebied. De inrichting van de omgeving van de millenniumboom wordt aan het bestuur overgelaten. Het meest originele en van creativiteit getuigende project wordt bekroond. Ook is er het "Bomenproject voor de 21ste eeuw", dat de gemeenten en provincies uitnodigt in 1999 een groep bomen in een herkenbare symbolische structuur (vb. cirkel of veelhoek) aan te planten, met garanties inzake duurzame ontwikkeling. Ook hier zal het meest waardevolle ingediende project in de prijzen vallen.

Als we weten dat minstens het volledige grondgebied van het bomenarme Vlaanderen bebost zou moeten worden om de gehele Vlaamse uitstoot van schadelijke CO₂-gassen te compenseren, lijken de openbare millennium-initiatieven slechts een "pleister op een houten milieubeen". Als markante kleine landschapselementen kunnen de millenniumbomen en dito-boomgroepen evenwel bijdragen tot de milieubewustwording van de bevolking. De projecten verdienen dan ook de steun van de vele Limburgse natuurgidsen die een bepalende of adviserende invloed hebben op het gemeentelijke en het provinciale beleid. Bovendien kunnen de lokale besturen en de Limburgse natuurverenigingen, al dan niet samen, een stap verder gaan en zich ook tot de burgers richten - ook tot dezen die geen eigen stukje grond hebben (!). Dit kan in het kader van bestaande boomplantaties of via speciale acties als de hoger vermelde. De grote NME-waarde ligt hem in de - enerzijds beperkte maar anderzijds actieve en jarenlange - milieuzorg die elke boomplanter in vrijheid opneemt, en in de uitstraling ervan in het familie- en burennetwerk van de betrokkene.

Teken en de ziekte van Lyme. Een gezondheidsrisico voor natuurwandelaars?

Dr. Paul De Cort

Van april tot oktober zorgen ook in Vlaanderen tekenbeten voor heel wat ongerustheid bij natuurwandelaars. Teken zijn kleine geleedpotige (*Arthropoda*) spinachtige (*Arachnida*) gewervelde dieren. Het zijn parasieten waarvan de gastheer tijdens het nymfe- en het volwassen stadium de mens kan zijn. Ze zuigen bloed via de huid van hun slachtoffer. Besmette exemplaren kunnen op die manier ziekteverwekkende organismen - *spirocheten* van het geslacht *Borrelia* - bij de gastheer inbrengen en de ziekte van Lyme verweken.

Ontwikkelingsstadia en cyclus van de teek, met indicatie van besmettingskans in de natuur.

(bron: Min. Vl. Gemeenschap, juni 1997)

heer (mens, egel, hond, schaaap, rund) zoekt de teek een plaats om bloed te zuigen. Een volwassen teek die op de sok van een wandelaar is terechtgekomen, kruipt vaak naar boven en zuigt zich vast op het bovenbeen of in de lies. Daarbij boort de teek zijn van weerthaken voorziene snuit vrijwel pijnloos in de huid van de gastheer, verankert er zich verder met behulp van zijn omklapbare kaken en zet een zogenaamde 'cementlaag' af ter verdere versteviging van de vasthechting. Een vastgeankerde teek ziet er aanvankelijk uit als een donker plat schijfje dat aan een kant heel stevig vastzit in de huid van zijn gastheer. Naargelang meer bloed wordt gezogen vergroot het *abdomen*, waardoor de teek een langwerpig-bolvormig en grijsachtig aspect aanneemt. Bij een volwassen *I. ricinus* duurt het volledig volzuigen ongeveer een week (zie figuur 1: de ontwikkelingsstadia van de teek).

De ziekte

Meestal blijft de beet van een teek voor de mens zonder gevolgen en is het enige letsel een lokale huidreactie bestaande uit een geringe roodheid rond de plaats van de beet met in het centrum ervan een kleine hardheid, namelijk de cementlaag die achterblijft. Dit rode plekje heeft geen verband met een later, ontstaan van de Lyme-borreliose en verdwijnt vanzelf na een tiental dagen.

Indien de tekenbeet echter besmet is met *borrelia*, kan zich bij de mens de Lyme-ziekte ontwikkelen. De verschillende stadia van deze aandoening zijn weergegeven in tabel 1. Het meest specifieke ziekteken van het acute ziektestadium is het *erythema migrans chronica* (EMC). Het is een rode plek ter hoogte van de initiële tekenbeet, die geleidelijk groter wordt en centraal verbleekt. Uiteindelijk wordt ze meer dan 5 cm

De teken

Het lichaam van de 'harde' teek of *Ixodes* bestaat uit twee delen: het kopborststuk voorzien van een hard rugschild en het zachtere achterlijf dat kan expanderen bij het bloed zuigen. Wanneer een mens door een teek gebeten wordt, betreft het vrijwel altijd de 'Schapenteek' of *Ixodes ricinus*. Ook de teken die in ons land op honden worden aangetroffen, zijn meestal schapenteken.

Actieve exemplaren bevinden zich in de lagere vegetatie van vooral vochtigere loof- of naaldbossen met een dikke strooisellaag, of in ruigtegebieden. Hongerige teken kruipen op een stengel, tot een meter boven de grond, en wachten hier geduldig op een voorbijkomende 'prooi'. Eenmaal op het lichaam van een gastheer

groot en er treedt geen schilfering op. Uit onderzoek blijkt dat ruim de helft van de patiënten geen teken-beet heeft opgemerkt en dat het EMC vrijwel altijd binnen de drie maanden na een tekenbeet ontstaat, vanaf de late lente tot in de late herfst.

Bij lang niet alle patiënten ontstaat na de *acute fase*, de *intermediaire fase*. Na maanden of jaren kan bij een zeker percentage patiënten de *chronische fase* optreden.

	Stadium	Duur (na de beet)	Ziekteverschijnselen
I	of acut	1 tot 2 weken	erythema chronica migrans gezwollen lymfeklieren in de zone van de beet griepig gevoel (hoofdpijn, algemeen onwel bevin- den, rugpijn, spierpijn)
II	of intermediair	4 tot 9 weken	neurologische symptomen, cardiovasculaire klachten, myositis
III	of chronisch	maanden tot jaren	artritisklachten, lage rugpijn, neurologische klachten, chronische huidaandoeningen

(wordt vervolgd)

Programma cursus Herk-de-Stad

De lessen gaan door op donderdagavond van 19.00 - 22.15, de excursies op zaterdagvoormiddag.

- 15 april Enggement van de natuurgids (Leo Thomassen)
- 24 april Excursie voorjaarsbloeiers te Elslloo
- 8 mei Excursie vogels waarnemen, 5u30 Schulsbroek
- 20 mei Excursie kleine landschapselementen
- 27 mei Praktijk determineren van planten (Kerk Scholen)
- 3 juni Excursie biotopen: heide en vennen, de Maten Genk
- 12 juni Excursie biotopen: Voerstreek en zinkflora, busuitstap
- 17 juni Praktijk determineren van planten (Kerk Scholen)
- 26 juni Excursie biotopen: Hoge Venen. Veldtechnieken: kaartlezen, kompaslopen.

Programma cursus Bokrijk

De lessen en excursies gaan door op zaterdagvoormiddag.

- 27 maart Les: determineren van planten (Lily Gora)
- 3 april Methodiek excursieleiden (Jean Vangrinsvern), weerkunde (Ferd Boelen)
- 10 april Ecologie (Rik Palmans)
- 17 april Excursie vogelgeluiden (5u30 parking kasteel)
- 24 april Excursie voorjaarsbloeiers Elslloo
- 8 mei Excursie platendeterminatie
- 15 mei Milieuwetgeving (F. Hendrickx)
- 22 mei Beekdalen (Michel Broeckmans)
- 29 mei Excursie beekdalen
- 5 juni Excursie kleine landschapselementen
- 12 juni Excursie biotopen: Voerstreek en zinkflora, busuitstap
- 19 juni Excursie platendeterminatie
- 26 juni Excursie biotopen: Hoge Venen. Veldtechnieken: kaartlezen, kompaslopen.

VORMINGSCURSUSSEN ingericht door de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen i.s.m. LIKONA

	Onderwerp	datum '99	uur	activiteit	gids/begeleider	i.s.m. LIKONA	plaats	plaats van afspraak
1	Wintervogels	zo 7 februari	9u00-12u00	studie wintervogels	Rik Libot		grintgaten	8u30 station van Genk of 9u00 aan de Maasbrug in Maaseik-
2	Mossen	zo 14 maart	9u00-12u00	determinatie-excursie	Jan Verstraeten	plantenwerkgroep	Bosbeek in As	Nieuwe kerk van As
3	Maasvallei	zo 28 maart	9u00-12u00 13u30-16u30	determinatie-excursie	Armand Janssen		Hochter Bampd De Wissen	9u00 Kerk van Neerharen 13u30 De Wissen in Stokkem
4	Kevers	do 25 maart zo 11 april	19u30-22u30 9u00-12u00	studie determinatie-excursie	Luc Crevecoeur	insektenwerkgroep	Het Groene Huis Bokrijk	Het Groene Huis te Bokrijk Station Bokrijk (Bokrijklaan z/n)
5	Plantendeterminatie	do 1 april do 6 mei	19u30-22u30 19u30-22u30	studie korstmossen terminologie planten	Michel Asperges Lily Gora	plantenwerkgroep plantenwerkgroep	Het Groene Huis Het Groene Huis	Het Groene Huis te Bokrijk Het Groene Huis te Bokrijk
6	Amfibieën	zo 18 april	9u00-12u00	inventarisatie-excursie	Ignace Schops	amfibieënwerkgroep	Zwarte Beek Koersel	De Watersnip te Koersel (Beringen)
7	Bossen	zo 25 april za 8 mei	9u00-12u00 9u00-12u00	studie bomen studie bomen	Benny Mathijs Christophe Vanderlinden	plantenwerkgroep plantenwerkgroep	Belle-vue bos arboretum van Bokrijk	Kerk van Guigoven Het Groene Huis te Bokrijk
8	Geologie	zo 2 mei	9u00-17u00	excursie kleien van Boom	Paul Denis en Frans Keyers		Boom en omgeving	8u30 afrit 32 in Genoelselderen, parking Meikloekje
9	Voorjaarsbloeiers	zo 9 mei	9u00-12u00 13u30-16u30	determinatie-excursie	Hugo Vanderlinden	plantenwerkgroep	Elsloo (Nederland)	8u30 E314 Houthalen carpooling of 9u00 en 13u30 kasteel Elsloo (gem. Stein in Nederl.)
10	Vogels	zo 16 mei	5u00-8u00 9u30-12u30	studie vroege vogels studie watervogels	Rik Libot Rik Libot	vogelwerkgroep vogelwerkgroep	De Maten in Genk Schulensbroek	parking De Maten, Slagmolenstraat te Genk Kerk van Schulen
11	Zomerbloeiers	ma 17 mei	18u30-21u30	studie wegbermen	Lily Gora	plantenwerkgroep	holle wegen	Kerk van Bevingen (St. Truiden)
12	Bomen en struiken	do 10 juni	18u30-21u30	determinatie	Lily Gora	plantenwerkgroep	Het Groene Huis	Het Groene Huis te Bokrijk
13	Kalkgrasland	zo 30 mei	9u00-12u00 13u30-16u30	studie orchideeën	Hugo Vanderlinden	plantenwerkgroep	Sint-Pietersberg	9u00 en 13u30 Kerk van Kanne
14	Beekvalleien	ma 31 mei	18u30-21u30	studie natte hooilanden en laag veenmoeras	Freddy Janssens Ferdi Savelkoul	plantenwerkgroep	A-beek	Kerk van Grote Brogel
15	Heide	zo 6 juni	9u00-12u00 13u30-16u30	studie heide studie vennen	Luc Vanoppen	plantenwerkgroep	Zwarte Beek	9u00 en 13u30 aan de Kapel 't Fonteintje te Koersel (Beringen)
16	Kranswieren	do 27 mei	19u30-22u30	determinatie	John Bruinsma	plantenwerkgroep	Het Groene Huis	Het Groene Huis te Bokrijk
17	Grasland	zo 13 juni	9u00-12u00 13u30-16u30	determinatie-excursie determinatie-excursie	Leo Thomassen Leo Thomassen	plantenwerkgroep plantenwerkgroep	Schulensbroek De Maten	Kerk van Schulen parking De Maten, Slagmolenstraat te Genk
18	Planten	do 24 juni	18u30-21u30	determinatie-excursie	Bert Berten	plantenwerkgroep	terril Heusden-Zolder	H. Hartcollege Heusden-Zolder
19	Vijvers	zo 29 augustus	9u00-12u00	determinatie waterplanten	Lily Gora	plantenwerkgroep	heidestrand	parking heidestrand Zonhoven
20	Paddestoelen	do 26 augustus do 16 september do 7 oktober do 18 november	19u30-22u30 19u30-22u30 19u30-22u30 19u30-22u30	determinatie determinatie determinatie determinatie	Luc Lenaerts Luc Lenaerts Luc Lenaerts Jos Tuerlinx	mycolim mycolim mycolim mycolim	Het Groene Huis Het Groene Huis Het Groene Huis Het Groene Huis	Het Groene Huis te Bokrijk Het Groene Huis te Bokrijk Het Groene Huis te Bokrijk Het Groene Huis te Bokrijk
21	Paddestoelenexcursie	zo 19 september zo 3 oktober zo 10 oktober	9u00-12u00 13u30-16u30 9u00-12u00 13u30-16u30 9u00-12u00 13u30-16u30	inventarisatie-excursie inventarisatie-excursie inventarisatie-excursie	Luc Lenaerts Jean Vangrinsven Hugo Vanderlinden	mycolim mycolim mycolim	De Teut in Zonhoven Lozerheide Lummen	9u00 en 13u30 Holsteenweg aan hoeve te Zonhoven 9u00 en 13u30 aan de kerk van Kaulille 9u00 en 13u30 aan de kerk van Lummen